

Насоки на стационарни изследвания на Института за гората в Рила

Институтът за гората, основан през 1928 г. като Служба по горско опитно дело към Министерството на земеделието и държавните имоти, ще отбележи своя юбилей. През 90-те години на своето развитие научните изследвания на Института са свързани с изучаване на биологията и природните условия на българските гори и тяхното рационално използване и стопанисване. Решаването на различни проблеми на горите е подпомогано от научноизследователската дейност. Важна роля в това отношение имат стационарите на Института за гората при БАН, които са създадени след 1960 г. за изследване на горите в Рила. В различни планински райони се извършват многогодишни метеорологични наблюдения. Това има голямо значение за продължителното проследяване на изменението на климатични показатели в планинските горски екосистеми, тъй като у нас няма добре развита мрежа от станции за климатични наблюдения в горите.

Изследванията на горските екосистеми в стационарите на Института за гората започват с горскохидрологични проучвания в белоборови гори от южните склонове на Рила. Това става през 1961 г. в стационара „Дееве“, който по-късно започва да носи името на неговия създател - Васил Серафимов.

Идеята за комплексни изследвания в горите е разработена в Института за гората през 1971-1973 г. във връзка с разбирането, че дървостоят не трябва да се изучава изолирано от почва, атмосфера и други условия на околната среда. Следва период на развитие и в следващите години са организирани първите по-комплексни изследвания в българските гори на стационарна основа (М. Маринов, И. Раев, Д. Шипковенски, 1982; И. Раев, 1997, 2006). В Рила такива изследвания се провеждат в няколко стационара - „Говедарци“ - ДГС - Самоков, „Васил Серафимов“ - ДГС - Якоруда, и „Парангалица“ - ДГС - Благоевград. Стационарите са разположени в иглолистни гори от различни райони на Рила. Програмата за изпълнение на многогодишни стационарни изследвания е насочена в няколко направления - изследвания по изучаване на структурата на екосистемите като биотоп (почва, климат) и биоценоз (дървостой, тревна растителност, храсти, лишеи, гъби, фауна, микрофлора); изследвания на функционирането на екосистемите като биогеохимичен кръговрат на веществата (водата, микроелементи и мак-

роеlementи) и продуктивност на екосистемите (първична и вторична; изследвания по изучаване на замърсяването на екосистемите, включително химия на валежи, на лизиметрични и речни води; изследвания по оптимизиране на формите за стопанска активност в горски екосистеми, разглеждано в три насоки (изборна и сечищна форма на стопанисване и отгледни сечи).

Многогодишните изследвания в горите от стационарите в Рила са свързани и с изясняване на влиянието на някои екологични фактори върху възобновявателните процеси. Методите на изследване в горскобиологичните и екологичните направления, по които са провеждани изследванията в горските екосистеми от тези стационари, се отнасят до различни области на познанието. Това са традиционни таксационни и лесовъдски методи, методи за изследване на почвени показатели, физиолого-биохимични, гендрохронологични и други.

Прилагани са и методични подходи в съответствие с публикуваната международна методика (Е. Павлова, Б. Роснев, 2006) за изпълнение на кооперативната програма „Оценка и мониторинг на въздействията на замърсенения въздух върху горските екосистеми“ (ICP-Forest, 1985-2005). За определяне на здравословното състояние на горскогорвесната растителност (Г. Цанков, П. Мирчев, 1997) са правени оценки по възприети скали при екологичния мониторинг на горите в Европа.

Основните методични насоки на стационарните изследвания на Института за гората в гори и горски територии и главните научни приноси са разгледани в редица публикации. Акцентирано е на комплексния характер на провежданите стационарни проучвания в иглолистни гори от Рила. В зависимост от състава и структурата на дървостоя са сравнени получените резултати за водоохранната и водорегулиращата способност на смърчови и белоборови гори от водосбори в стационарите „Говедарци“ и „Васил Серафимов“. Засегнати са и тематиките за екологичните функции на горите, както и за опазване на биологичното разнообразие в горските екосистеми. Отразени са данни от климатични, хидрологични, лесовъдски и други специализирани изследвания на Института за гората при БАН в гори от стационарите в Рила.

Доц. д-р Надежда СТОЯНОВА